

Dubrovački „ugovor s Rusima“ u Livornu iz godine 1775.

Poznat je u povijesti nemili spor između Rusije i Dubrovačke Republike koji je trajao od g. 1769. do njegovog koliko-tolikog uređenja g. 1775. u Livornu s grofom Aleksejem Orlovom, vrhovnim zapovjednikom ruskog flotnog odreda koji je protiv Turaka ratovao u Sredozemlju. O tom sporu već je pisano u našoj, a i u stranoj literaturi.

Za tog rusko-turskog rata stradalo je tridesetak dubrovačkih brodova iz vanjadranske plovidbe tj. većih koji su svi plovili izvan Gulfa. Osim toga Dubrovnik je pretrpio velikih šteta tj. u gotovu novcu, izgubljene zarade zbog zastale plovidbe svojih brodova i zbog mnogih drugih neprilika. Ta stradanja i štete iznio sam u članku »Dubrovački brodovi u prvom rusko-turskom ratu (1768-1774)« objavljenom u jubilarnom Pomorskom zborniku, sv. II, Zagreb 1962, na str. 1725-1732.

Spor je poslije višegodišnjeg uređivanja u Rusiji i Toskani uz isplatu novčane odštete nekako dokončao spretni dubrovački diplomat Frano Ranjina Savinov (1713-1791). O životu tog požrtvovnog Dubrovčanina koji se i u starim godinama zalaže za dobrobit svoje domovine, a posebno o njegovom mukotrpnom radu da s grofom Orlovom sredi pomučene dubrovačko-ruske odnose, objavio sam raspravu pod naslovom »O dubrovačkom diplomatu Franu Ranjini« u Historijskom zborniku, godina XXV-XXVII, Zagreb 1974, na str. 203-228.

U završnim pregovorima — koji u Toskani traju puna četiri mjeseca — Ranjina i Orlov više puta su raspravljali o mnogim pitanjima. Ponajprije o odšteti koju bi Rusija trebala platiti za izgubljene dubrovačke brodove. Ali je Ranjina brzo uvidio, da o tome s Orlovom nije moguće ništa postići. Stoga prelazi na nesmetanu plovidbu dubrovačkih brodova i grof Orlov svojim pismom od 18. V 1775. izdatom u Pizi dopušta slobodnu plovidbu dubrovačkim brodovima. Daljnje dvije točke pregovora koje su potekle od grofa Orlova bile su: 1) budući da je Dubrovačka Republika putem svog poslanika dala zadovoljštinu NJ. V. Carici za izvršene pogreške, ona zaboravlja prošlost i za ubuduće dodjeljuje Republici svoju carsku milost i naklonost i 2) u slučaju rata između Rusije i bilo koje

druge sile Republika će zadržati uvijek i u svako doba iskrenu i strogu neutralnost. Na te dvije Orlovljeve točke Ranjina nije napravio nikakve primjedbe. Daljnje pitanje o kojem su raspravljali bilo je o brodu koji su Rusi kupili u Genovi i koji je bio određen za rusko krstarenje u Sredozemlju. Naime, dubrovački je konzul u Genovi bio uspio, da od genoveške vlade isposluje da ga zaplijeni i tako je Rusima bilo onemogućeno korsarenje s tim brodom. Ranjina je u ime odštete za taj brod grofu Orlovu isplatio u gotovu 4300 cekina, ali je Dubrovnik bio ovlašten da naplati onaj novac (3000 cekina) koji je za taj brod bio položen u nekoj genoveškoj banci, a također je mogao unovčiti topove i ostalu opremu tog broda. Poglavitito su dugu raspravu vodili o budućem ruskom konzulu u Dubrovniku, za kojeg je Ranjina po vladinim uputama ustrajao da bude Rus i podanik Nj. V. Katarine II, a ne druge nacije tj. turski ili mletački podanik. Još je jedno važno pitanje bilo predmet njihovog raspravljanja. To je kapela u konzulovoj kući, u kojoj će se za konzula, njegovu obitelj i ruske podanike moći obavljati bogoslužjenje prema obredu pravoslavne vjeroispovjedi. O tome su prije bili postigli i sporazum, ali sada u razgovorima posljednjih dana nisu to pitanja ni dospjeli staviti na dnevni red. Naime, ne mogavši se složiti o podaništvu osobe ruskog konzula u Dubrovniku Orlov je prekinuo sve daljnje razgovore rekavši Ranjini, da će on pisati pismo Dubrovačkoj Republici i od nje tražiti jasan odgovor.

To pismo — s još jednim svojim — poslao je Orlov Ranjini po kontu Ghiki, ali u zapečaćenom omotu koji Ranjina nije otvarao, već ga je zapečaćenog poslao vladi u Dubrovnik i molio ju je da ga obavijesti o njegovom sadržaju. Međutim, za sadržaj tog »manifesta« — kako ga Ranjina naziva — saznao je on na svoje veliko začuđenje iz novina. To nije bilo ono o čemu je on s Orlovom raspravljao i u nekim točkama već bili postigli sporazum. Stoga ove posljednje razgovore Orlov-Ranjina s obzirom na takav završetak ne možemo smatrati završenim, već svojevrijedno prekinutim na strane Orlova, tako da sporazum u svim podrobnostima nije bio postignut. Pod takvim dojmom, nakon razlaza s Orlovom, a kratko vrijeme prije Or-

lovljevog odlaska iz Toskane, Ranjina i piše vladi u Dubrovnik svoje pismo od 20. VI 1775. Svakako treba napomenuti, da osim što to Orlovljevo pismo od lipnja 1775, pisano u Livornu na ruskoj fregati »Nadeždi« nema dana datuma (već su naznačeni samo mjesec i godina), ono nema ni Ranjinovog potpisa, dubrovačkog opunomoćenika u pregovorima s Orlovom, a Ranjina je bio stalno u uvjerenju, da će se na kraju sve to izvršiti obostranim potpisivanjem. Stoga se tom dokumentu ne može dati značenje nekog mirovnog ugovora, jer ga nisu potpisale obe pregovarajuće stranke. Prema tome griješe neki povjesničari kad opisane pregovore i Orlovljevo pismo nazivaju ugovorom o miru između Dubrovačke Republike i Rusije.

Međutim istini za volju treba nadodati, da nam se u dubrovačkom Historijskom arhivu spomenuto Orlovljevo pismo sačuvalo u ništa manje nego u 65 primjeraka tj. prijepisa koje je dubrovačka vlada dana 2 IX 1789. dala ovjerovati kod austrijskog konzula u Dubrovniku Mihajla Milišića. Ti ovjerovljeni prijepisi nose signaturu ASM 18. st. 3212. U vezi s tim zanimljivo je navesti, da u siječnju g. 1792. ima podataka u spomenutom arhivu (Pom. 56-12/8, 58 i 59), da du-

brovačka vlada spominje »*trattato coi Russi*« koji se s ostalim ispravama (patenta, popis posade, zdravstveni list, pravilnik o plovidbi, ferman i nove odluke Ureda za pomorstvo) tada predaje kapetanima koji idu da zamijene bilo na Istoku bilo na Zapadu dotadašnje kapetane dubrovačkih brodova. Pretpostavljam, da je tu riječ o gornjim ovjerovljenim prijepisima poznatog nam Orlovljevog pisma koje je vlada u tolikim primjercima držala spremne za spomenute potrebe. Ali se dubrovačka vlada sada služi tim pismom nazivajući ga »ugovorom s Rusima«, da bi pomogla svojim brodovima. Jer g. 1789. je doba drugog rusko-turskog rata u Sredozemlju (1787-1791), pa kada neki ruski korsari ipak i sada uznemiruju dubrovačke brodove, vlada poučena prijašnjim iskustvom svakako želi izbjeći neugodne i štetne posljedice kakvog novog većeg spora s ruskom flotom, pa se služi Orlovljevim pismom, iako — kako smo vidjeli — ono ne predstavlja nikakav ugovor.

Vinko IVANČEVIĆ, Dubrovnik